

OCHRANA SEXUÁLNYCH MENŠÍN V EURÓPSKEJ ÚNII. MÁ PRÁVO EURÓPSKEJ ÚNIE POTENCIÁL POSILNIŤ ICH PRÁVNE POSTAVENIE?¹

Mgr. Vanda Petková

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Ústav európskeho práva
vanda.petkova@flaw.uniba.sk

Ochrana sexuálnych menšín v Európskej únii. Má právo Európskej únie potenciál posilniť ich právne postavenie?

Sexuálne menšiny v rámci Európskej únie čelia pretrvávajúcej stigmatizácii, spoločenskému odsudzovaniu, nenávisťným prejavom a rôznym formám diskriminácie. Hoci primárna zodpovednosť za zabezpečenie primeranej právnej ochrany tejto skupiny osôb spočíva na členských štátoch, rozsah a kvalita poskytovanej ochrany často odzrkadľujú dominujúce spoločenské stereotypy a predsudky voči sexuálnym menšinám. Cieľom tohto článku je analyzovať možnosti posilnenia ochrany práv príslušníkov sexuálnych menšín prostredníctvom právneho rámca Európskej únie, v ktorom princípy rovnosti a zákazu diskriminácie predstavujú základné hodnoty. Pozornosť sa venuje najmä výkladu relevantných ustanovení Charty základných práv Európskej únie a judikatúre Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré predstavujú významný nástroj pri formovaní štandardov ochrany práv sexuálnych menšín v právnom priestore EÚ.

¹ Tento článok predstavuje časť diplomovej práce (PETKOVÁ, V., 2025, Zásada rovnakého zaobchádzania a postavenie sexuálnych menšín v Európskej únii, Diplomová práca, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta. Dostupné na: <https://opac.crzp.sk/?fn=detailBiblioForm&sid=D39A92077CB2E2E72043E1898013>) Jednotlivé kapitoly boli prepracované, doplnené o nové poznatky a metodologicky aktualizované.

Protection of Sexual Minorities in the European Union.

Does EU law have the potential to strengthen their legal position?

Sexual minorities across the European Union continue to face widespread stigmatization, condemnation, hatred, and discrimination. While the primary responsibility for ensuring adequate legal protection of sexual minorities rests with the individual Member States, the level and nature of such protection often reflect prevailing societal stereotypes and prejudices in those jurisdictions. In this context, the aim of the article is to explore the potential for legal protection of sexual minorities within the legal framework of the European Union, where principles such as equality and non-discrimination constitute fundamental values. The analysis focuses in particular on the interpretation and application of relevant provisions of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, as well as on the case law of the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights, both of which demonstrate significant potential in reinforcing the legal protection of sexual minorities in the EU legal order.

Kľúčové slová: sexuálne menšiny, LGBTIQ+, diskriminácia, rovnosť, Európsky súd pre ľudské práva, Súdny dvor Európskej únie, judikatúra

Key words: sexual minorities, LGBTIQ+, discrimination, equality, European Court of Human Rights, Court of Justice of the European Union, case law

<https://doi.org/10.46282/afi.2025.2.08>

Úvod

Dostupné empirické zistenia² naznačujú, že rozsah a intenzita diskriminácie osôb patriacich k sexuálnym menšinám v členských štátoch Európskej únie vykazujú rastúci trend. V tomto kontexte sa vnútroštátne právne rámce javia ako nedostatočné na zabezpečenie adekvátnej úrovne ochrany práv LGBTIQ+ osoby. Verím, že Európska únia, ako nadnárodné integračné zoskupenie, ktoré deklaruje ochranu menšín a princíp rovnosti ako základné hodnoty svojho právneho poriadku, disponuje právomocami umožňujúcimi potenciálne zabezpečenie

² European Union Agency for Fundamental Rights, 2024, LGBTIQ EQUALITY AT A CROSSROADS – PROGRESS AND CHALLENGES, EU LGBTIQ SURVEY III, Vienna; European Commission. 2023, *Special Eurobarometer 535 – Discrimination in the European Union*, European Union.

jednoduchšieho a efektívnejšieho rámca právnej ochrany pre sexuálne menšiny vo všetkých členských štátoch.

Zákaz diskriminačného konania a potláčania rovnosti v spoločnosti je zakotvený tak v zakladajúcich zmluvách EÚ, ako aj v Charte, pričom diskriminácia týchto menšín sa odohráva najmä v oblasti práva na súkromný a rodinný život, ktoré sú na úrovni Únie tiež garantované.

Napriek tomuto zakotveniu, ľudské práva, rovnako ako právo EÚ, stále nachádzajú svoje primárne uplatnenie na vnútroštátnej a miestnej úrovni, kde sa najviac prejavuje ich význam a praktický prínos.³ Záväzky vyplývajúce z Charty preto zohrávajú kľúčovú úlohu pre tvorcov národných politík. Tento význam podčiarkuje aj Parlament, ktorý uviedol, že „vnútroštátne orgány sú kľúčovými aktérmi pri zabezpečovaní konkrétneho účinku práv a slobôd zakotvených v Charte“.⁴

Primárne právo EÚ, vrátane Charty základných práv, je pre členské štáty záväzné a nezávislé od ich vnútroštátnych ústavných úprav. Uplatniteľnosť Charty v právnych poriadkoch členských štátov nie je podmienená ich ústavnými mechanizmami, ale vyplýva priamo z autonómneho právneho poriadku Európskej únie. Jej právna účinnosť spočíva na kľúčových zásadách priameho účinku a primátu práva EÚ, ktoré zabezpečujú jej plnú záväznosť a prednosť pred vnútroštátnym právom v rozsahu jej pôsobnosti.⁵

Vzhľadom na pretrvávajúce prejavy diskriminácie voči sexuálnym menšinám v súčasnej spoločnosti je opodstatnené podrobiť analýze existujúce právne nástroje a mechanizmy na úrovni Európskej únie, ktoré by mohli prispieť k posilneniu ich ochrany. Primárnym cieľom tohto príspevku je systematicky preskúmať normatívny a interpretačný potenciál práva Európskej únie na rozšírenie alebo prehĺbenie ochrany osôb zo sexuálnych menšín, a to najmä prostredníctvom analýzy rozsahu pôsobnosti a obsahu základných práv garantovaných Chartou základných práv Európskej únie.

³ Agentúra Európskej únie pre základné práva, Príručka: Uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie v práve a pri tvorbe politík na vnútroštátnej úrovni, Usmernenie, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020, s. 11.

⁴ Európsky parlament (2015), Uznesenie o situácii v oblasti základných práv v Európskej únii (2013 – 2014) 2014/2254(INI), Štrasburg, 8. septembra 2015, písm. P.

⁵ Agentúra Európskej únie pre základné práva, Príručka: Uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie v práve a pri tvorbe politík na vnútroštátnej úrovni, Usmernenie, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020, s. 30.

Za týmto účelom je kľúčové analyzovať článok 51 Charty,⁶ ktorý určuje jej rozsah pôsobnosti a článok 52 Charty, konkrétne jeho odsek 3⁷, ktorý zase zakotvuje rozsah a výklad jednotlivých práv a slobôd zakotvených Chartou a tiež relevantnú rozhodovaciu činnosť Súdneho dvora EÚ. Zvláštnu pozornosť si vyžaduje aj rozhodovacia činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva. Jej význam v predmetnom kontexte nespočíva len v skutočnosti, že všetky členské štáty Európskej únie sú zmluvnými stranami Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a že ESLP predstavuje najrozvinutejšiu súdnu autoritu v oblasti ochrany práv súvisiacich so sexuálnou orientáciou a rodovou identitou v spojení s právom na súkromný a rodinný život.⁸ Kľúčový význam má predovšetkým to, že podľa článku 52 ods. 3 Charty a článku 6 ods. 3 ZEÚ⁹ sa základné práva garantované Dohovorom považujú za všeobecné zásady práva Únie a zodpovedajúce práva zakotvené v Charte majú s nimi rovnaký obsah a rozsah. Judikatúra ESLP preto bude v ďalšom texte predstavovať referenčný štandard (*benchmark*) pri výklade príslušných právnych noriem a hodnotení ich aplikácie v práve Európskej únie.

V nadväznosti na uvedené sa nevyhnutne vynára otázka, či prípadné ignorovanie alebo nedodržiavanie týchto interpretačných štandardov ESLP zo strany členského štátu môže predstavovať porušenie práva Európskej únie.

⁶ Článok 51 odsek 1 Charty: „Ustanovenia tejto charty sú pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. V dôsledku toho rešpektujú práva, dodržiavajú zásady a podporujú ich uplatňovanie v súlade so svojimi príslušnými právomocami a pri zachovaní obmedzení právomocí Únie, ktoré boli na ňu prenesené zmluvami.“.

⁷ Článok 52 odsek 3 Charty: „V rozsahu, v akom táto charta obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv.“.

⁸ International Commission of Jurists, Sexual Orientation, Gender Identity and International Human Rights Law, Practitioners Guide No. 4, , Geneva, 2009, s.54.

⁹ Článok 6 odsek 3 Zmluvy o Európskej únii: „Základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie.“.

1 Nedodržanie judikatúry ESĽP ako porušenie záväzkov členských štátov vyplývajúcich z práva EÚ

V kontexte práva Európskej únie môžeme konštatovať, že základné právo na rodinný a súkromný život, ako aj právo na rovnaké zaobchádzanie, ktoré sú výslovne upravené v článkoch 7, 20 a 21 Charty základných práv EÚ, predstavujú kľúčové normy, ktoré majú zásadný význam pre sexuálne menšiny. Kľúčovú úlohu v definovaní rozsahu a výkladu týchto práv zohráva Európsky súd pre ľudské práva a jeho judikatúra, ktorá stanovuje minimálne štandardy ochrany týchto práv.^{10, 11} Vzhľadom na skutočnosť, že EÚ, ako supranacionálna organizácia, nemá právomoc v oblasti rodinného práva,¹² kde sa práva sexuálnych menšín najviac uplatňujú, je nevyhnutné sa v tejto otázke odvolávať na rozhodovaciu činnosť ESĽP. Judikatúra tohto súdu je bohatšia a prepracovanejšia v porovnaní s judikatúrou Súdneho dvora EÚ,¹³ ktorý vzhľadom na svoje obmedzené právomoci nemôže plne zohľadniť všetky aspekty ochrany práv sexuálnych menšín v oblasti rodinného a súkromného života týchto osôb.

Vysvetlivky k Charte, ako interpretačná pomôcka, nám poskytujú podrobnejší výklad jednotlivých ustanovení. Článok 52 odsek 3 obsahuje explicitný odkaz na Dohovor a jeho cieľom je zabezpečiť potrebnú konzistentnosť medzi Chartou a Dohovorom tým, že stanovuje pravidlo, podľa ktorého práva zakotvené v Charte, ktoré zodpovedajú právam zaručeným Dohovorom, majú rovnaký význam a rozsah, vrátane prípustných obmedzení, ako práva ustanovené v Dohovore. Inými slovami, ak je právo upravené Chartou a zhoduje sa s právom garantovaným v Dohovore, jeho ochrana musí byť na úrovni minimálne rovnajúcej sa ochrane poskytovanej týmto Dohovorom.¹⁴ Samotné

¹⁰ čl. 52 ods.3 Charty.

¹¹ PASCUAL, M., TORRES PÉREZ, A., 2018, *The Right to Family Life in the European Union*. London: Routledge, s.64.

¹² Právomoci v oblasti rodinného práva patria do výlučnej právomoci členských štátov na základe zásady prenesenia právomocí ustanovenej v článku 5 Zmluvy o Európskej únii.

¹³ Pre detailnú analýzu rozdielov v rozhodovacej činnosti SDEÚ a ESĽP pozri: TOBLER, CH., 2014, *Equality and Non-Discrimination under the ECHR and EU law: A Comparison Focusing on Discrimination against LGBTI persons*. In *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, Vol. 74 s. 521-561. PEŤKOVÁ, V., 2025, *Zásada rovnakého zaobchádzania a postavenie sexuálnych menšín v Európskej únii*, Diplomová práca, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, s. 18-37, Dostupné na: <https://opac.crzp.sk/?fn=detailBiblioForm&sid=D39A92077CB2E2E72043E1898013>.

¹⁴ KLUKOVÁ E., *Prehľad o aplikácii Charty základných práv EÚ v Slovenskej republike. Aký je jej prínos v praxi?*, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2023, s. 6.

Vysvetlivky a aj sám Súdny dvor EÚ dokonca explicitne uvádzajú, že článok 7 zodpovedá článku 8 Dohovoru¹⁵ a článok 21 Charty rovnako zodpovedá článku 14 Dohovoru. Tento odkaz sa vzťahuje nielen na samotný Dohovor, ale aj na jeho protokoly, pričom význam a rozsah garantovaných práv sú determinované nielen znením týchto právnych nástrojov, ale aj judikatúrou ESĽP a Súdneho dvora EÚ. Týmto nie je dotknutá právomoc Únie poskytovať vyššiu úroveň ochrany, pričom ale úroveň ochrany zakotvená v Charte nesmie byť v žiadnom prípade nižšia ako tá, ktorú garantuje Dohovor. Autonómia EÚ, ktorá je týmto článkom zaručená teda existuje len v prípade rozsiahlejšej právnej ochrany.¹⁶ Generálna advokátka Kokott v tomto kontexte upozorňuje, že právo Únie síce umožňuje Súdnemu dvoru EÚ odchýlku od judikatúry ESĽP v prípade priznania rozsiahlejšej ochrany, ale aj táto „*je prípustná len vtedy, ak súčasne nevedie k tomu, že inému základnému právu Charty, ktoré zodpovedá právu podľa EDLP, je poskytnutá menšia ochrana ako v judikatúre ESĽP.*“¹⁷ Článok 51 Charty zase zdôrazňuje, že sa vzťahuje predovšetkým na inštitúcie a orgány Únie, ako aj na členské štáty, vrátane ich ústredných, regionálnych a miestnych orgánov a verejnoprávnych subjektov. Povinnosť členských štátov rešpektovať a dodržiavať základné práva zakotvené v Charte je však záväzná len v prípadoch, keď konajú v rámci pôsobnosti práva Únie, konkrétne pri implementácii a vykonávaní právnych aktov Spoločenstva.¹⁸ Tým sa rozumie, že implementácia Charty je závislá na aplikácii práva EÚ a jej uplatnenie je možné len v rámci vykonávania právomocí, ktoré boli prenesené na EÚ.¹⁹

Kľúčovú úlohu v procese implementácie Charty zohráva práve Súdny dvor EÚ, ktorý prostredníctvom svojej rozhodovacej činnosti prispieva k výkladu jej jednotlivých ustanovení.

Vo vzťahu k článku 52 odsek 3 Charty rozhodovacia prax Súdneho dvora EÚ nie je obsiahla. Po prvýkrát odkázal na rozhodnutia ESĽP vo veci *Rutili*²⁰, kedy spomínal niektoré obmedzenia podľa Dohovoru, ale

¹⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 5. októbra 2010, *J. McB*, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, bod 53.

¹⁶ LENAERTS, K., 2012, Exploring the Limits of the EU Charter of Fundamental Rights. In *European Constitutional Law Review*, 8: s. 394. Dostupné na: doi:10.1017/S1574019612000260

¹⁷ Návrhy Generálnej Advokátky Juliane Kokott prednesené 30. marca 2017, *Puškár*, C-73/16, EU:C:2017:253, bod 123.

¹⁸ Vysvetlivky k Charte základných práv, Ú. V. EÚ C 303, 13.12.2007, s.17-35.

¹⁹ KLUKOVÁ E., Prehľad o aplikácii Charty základných práv EÚ v Slovenskej republike. Aký je jej prínos v praxi?, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2023, s. 9.

²⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 28. októbra 1975, *Rutili*, C-36/75, EU:C:1975:137.

neaplikoval ich. Len o pár rokov neskôr začal štrasburskú judikatúru už aktívne využívať v rámci svojej argumentácie.²¹ Odvtedy, vo viacerých rozhodnutiach pravidelne odkazuje na Dohovor či rozhodovaciu činnosť ESĽP, pričom na ich základe neraz formuluje aj samotné závery vo veci.²² Zároveň ich považuje za primárny zdroj ľudských práv, ktoré tvoria všeobecné princípy práva EÚ.²³ Napríklad v prípade *WebMindLicences* uviedol, že konanie, ktoré predstavuje zásah do základného práva podľa Dohovoru, sa považuje za zásah aj do práva ustanoveného Chartou.²⁴ Rovnako v prípade *N. S. a M. E.*²⁵ rozhodol v súlade s judikatúrou ESĽP, konkrétne s rozhodnutím v prípade *M.S.S. proti Belgicku a Grécku*²⁶ tak, že členské štáty nesmú vrátiť žiadateľov o azyl do iného členského štátu, ak hrozí neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie.

Súdny dvor EÚ vo svojej judikatúre zdôraznil, že ustanovenia Charty poskytujú minimálne rovnakú úroveň ochrany ako korešpondujúce práva zaručené Dohovorom. Záruky obsiahnuté v tomto Dohovore preto predstavujú interpretačné východisko a zároveň prah minimálnej ochrany, ktorý musia rešpektovať aj ustanovenia Charty.²⁷ Zároveň kladie sám sebe povinnosť pri výklade ustanovení Charty zohľadniť zodpovedajúce práva zaručené Dohovorom a ich výklad poskytnutý ESĽP²⁸ a zabezpečiť, aby tento výklad garantoval takú úroveň ochrany, ktorá nebude nižšia než tá, ktorú stanovuje Dohovor, v súlade s jeho interpretáciou ESĽP.²⁹

V rozhodnutí *McB*, Súdny dvor EÚ uvádza, že „*článok 7 obsahuje práva, ktoré zodpovedajú právam zaručeným článkom 8 odsek 1 EDĽP. Článku 7 Charty preto treba prisúdiť rovnaký zmysel a rozsah*

²¹ Rozsudok Súdneho dvora z 22. októbra 2002, *Roquette Frères*, C-94/00, EU:C:2002:603, Rozsudok Súdneho dvora z 15. októbra 2002, *Montedison v Commission*, spojené prípady C-238/99P, C-244/99P, C-245/99P, C-247/99P, C-250/99P to C-252/99P and C-254/99P, EU:C:2002:582.

²² Napríklad Rozsudok Súdneho dvora z 26. júna 1980, *National Panasonic*, C-136/79, EU:C:1980:169; Rozsudok Súdneho dvora (Veľká komora) zo 16. júla 2015, *Lanigan*, C-237/15, EU:C:2015:474.

²³ PEERS, S. et al., 2021, *The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary*. 2nd ed. Great Britain: Hart Publishing, s. 1617.

²⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 17. decembra 2015, *WebMindLicenses*, C-419/14, EU:C:2015:832, bod 71.

²⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 21. decembra 2011 (Veľká komora), *N. S and M. E.*, C411/10 and C-493/10, EU:C:2011:865.

²⁶ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. januára 2011, *M.S.S. v. Belgium and Greece*, sťažnosť č. 30696/09.

²⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 29. júla 2024, *Alchaster*, C-202/24, EU:C:2024:649, bod 92.

²⁸ Rozsudok Súdneho dvora z 4. októbra 2024, *Real Madrid Club de Fútbol*, C-633/22, EU:C:2024:843, bod 52.

²⁹ Uznesenie Súdneho dvora z 20. septembra 2024, *Anacco*, C-504/24, EU:C:2024:779, bod 56.

*pôsobnosti, ako je zmysel a rozsah pôsobnosti článku 8 odsek 1 EDLP, tak ako bol vyložený v judikatúre ESLP.*³⁰ Podľa generálneho advokáta vo veci *Diouf* základné právo, v momente jeho uznania a garantovania právom EÚ, nadobúda vlastný význam a podstatu, neobmedzuje sa len na prebratie znenia ustanovení článkov Dohovoru. Jeho definícia je ale nepochybne formovaná medzinárodnými nástrojmi, na ktorých je toto právo založené, pričom najdôležitejším z nich je Dohovor, ale aj ústavnými tradíciami, z ktorých toto právo vychádza.³¹

Súdny dvor EÚ sa už zaoberal aj otázkou konfliktu vnútroštátneho práva s ustanoveniami Dohovoru alebo Charty. V tejto súvislosti konštatoval, že uvedený Dohovor, dokým k nemu EÚ oficiálne nepristúpi, nepredstavuje právny akt formálne začlenený do právneho poriadku EÚ. Zároveň uviedol, že „*právo Únie neupravuje vzťahy medzi EDLP a právnymi poriadkami členských štátov a ani nestanovuje dôsledky, ktoré musí vnútroštátny súd vyvodiť v prípade rozporu medzi právami zaručenými týmto Dohovorom a vnútroštátnou právnou normou.*“³² Odkaz na Dohovor zakotvený v článku 6 ods. 3 ZEÚ teda neukladá vnútroštátnym súdom povinnosť priamo aplikovať ustanovenia Dohovoru v prípade nesúlady s vnútroštátnym právnym predpisom ani neuplatniť vnútroštátny právny predpis, ktorý je s ním nezlučiteľný.³³ Naopak, v prípade takéhoto konfliktu vnútroštátneho práva a práv zaručenými Chartou, vnútroštátny orgán má povinnosť neaplikovať rozporné vnútroštátne právo, ale právo EÚ.³⁴ V rámci tohto prípadu, sa Súdny dvor EÚ výhradne zaoberal otázkou vzťahu vnútroštátneho práva a Dohovoru. Nie je však jasné, či by dospel k inému alebo obdobnému záveru, pokiaľ by išlo o právo Únie alebo vnútroštátne právo implementujúce právo Únie, ktoré by porušovalo Dohovor.

Ak Charta, ako súčasť záväzného primárneho práva Únie³⁵, teda garantuje základné práva a slobody občanov Únie, ktorých rozsah a zmysel má byť v zmysle článku 52 odsek 3 Charty ekvivalentný s právami zakotvenými v Dohovore a interpretovanými judikatúrou ESLP, vyvstáva otázka, či ignorovanie alebo nedodržiavanie tejto judikatúry členským štátom predstavuje porušenie práva Európskej únie.

³⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 5. októbra 2010, J. *McB*, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, bod 53.

³¹ Návrhy Generálneho advokáta z 1. marca 2011, *Diouf*, C-69/10, EU:C:2011:102, bod 39.

³² Rozsudok Súdneho dvora z 26. februára 2013, *Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, bod 49; Rozsudok Súdneho dvora z 24. apríla 2012, *Kamberaj*, C- 571/10, EU:C:2012:233, bod 62.

³³ Rozsudok Súdneho dvora z 24. apríla 2012, *Kamberaj*, C- 571/10, EU:C:2012:233, bod 63.

³⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 26. februára 2013, *Åklagaren*, C-617/10, EU:C:2013:105, bod 45.

³⁵ KARAS, V. KRÁLIK, A. Právo Európskej únie. Praha : C. H. Beck, 2012, s.151.

Na základe predchádzajúcich úvah možno konštatovať, že nie všetky práva zakotvené v Charte sú svojim rozsahom a obsahom ekvivalentné právam zaručeným Dohovorom. Len tie práva, ktoré sú vo vzájomnej korelácii, už v sebe zahŕňajú, podľa Vysvetliviek k Charte a uvedenej judikatúry Súdneho dvora EÚ, interpretáciu týchto práv poskytnutú ESĽP. Keďže už samotné práva obsiahnuté v Charte reflektujú relevantnú judikatúru ESĽP a členské štáty sú povinné tieto práva rešpektovať na základe článku 51 Charty, je možné dospieť k záveru, že nerešpektovanie rozhodnutí ESĽP týkajúcich sa korešpondujúcich práv v Charte členským štátom konštituuje porušenie týchto práv garantovaných Chartou, a teda aj práva Únie. Tento záver podporuje aj už spomenuté stanovisko generálneho advokáta, v ktorom sa uvádza, že základné právo, ktoré je garantované právom EÚ získava autonómny obsah, ktorý je formovaný najmä Dohovorom a jeho výkladom poskytutým ESĽP.

Navyše, Súdny dvor EÚ v mnohých prípadoch odkazoval na rozhodovaciu prax ESĽP a prijímal rozhodnutia v súlade s ňou. V rozhodnutí *Deldits*³⁶, v ktorom sa zaoberal právom na opravu nesprávnych osobných údajov, konkrétne rodovej identity osoby, dokonca aplikoval obdobný postup aký navrhujeme v tomto článku: na základe judikatúry ESĽP rozhodol tak, že vnútroštátne opatrenie je v rozpore s právom ustanoveným Chartou, ktoré korešponduje s právom ustanoveným Dohovorom, a tak sa v danom prípade spoliehal na článok 52 odsek 3 Charty a na tomto mieste potvrdil relevanciu Dohovoru a rozhodovacej praxe ESĽP pre právny systém EÚ.³⁷ Zaujímavosťou je, že prípad nebol postavený na žiadnom tvrdení no porušení základných práv³⁸. Neodhliadnuc od toho, že sám sebe kladie povinnosť interpretovať Chartu v súlade s interpretáciou ESĽP. Je preto logické očakávať, že aj členské štáty budú rešpektovať rozhodnutia ESĽP.

Tieto skutočnosti sú dôkazom toho, že práva zakotvené v Charte, ktoré zodpovedajú právam v Dohovore, už *prima facie* v sebe zahŕňajú výklad ESĽP. Úprava vzťahu medzi vnútroštátnym právom a právami zaručenými Dohovorom preto nie je nevyhnutná, keďže nerešpektovanie rozhodnutí ESĽP zo strany členského štátu vedie k porušeniu práva zaručeného Chartou a môže viesť k zodpovednosti členského štátu. Takýto postup členského štátu predstavuje porušenie Charty, a tým aj

³⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 13. marca 2025, *Deldits*, C-247/23, EU:C:2025:172.

³⁷ *Ibid.*, body 46 až 50.

³⁸ MARCIA, A., 2025, Trans* Rights Beyond Medicalisation? The CJEU in Case *Deldits* (C-247/23), *European Law Blog*, doi:10.21428/9885764c350f4fde.

porušenie záväzkov, ktoré mu vyplývajú zo zakladajúcich zmlúv Európskej únie.

S ohľadom na prezentované argumenty vzniká potenciál pre posilnenie ochrany základných práv osôb zo strany Únie. Členské štáty by mohli čeliť sankciám za takéto porušenie, nakoľko Komisia má právomoc iniciovať konanie o porušení povinnosti podľa článku 258 ZFEÚ a jednotlivci by v dôsledku takéhoto porušenia mohli žiadať náhradu škody po splnení všetkých podmienok na vznik zodpovednosti členského štátu za porušenie práva EÚ.³⁹ Tento mechanizmus by mohol prispieť k zníženiu výskytu porušovania, obmedzovania alebo ignorovania základných práv sexuálnych minorít zo strany členských štátov.

1.1 ESLP ako modelový príklad pre právny systém Európskej únie

Obdobný mechanizmus uplatňuje aj ESLP. Členské štáty Únie môžu byť žalované jednotlivcami pred ESLP v prípade, ak porušia Dohovor v kontexte vykonávania povinností vyplývajúcim im z práva EÚ. K porušeniu Dohovoru ale nedôjde za každých okolností a ESLP k tejto problematike poskytol bohatú judikatúru. Na tomto mieste nebudeme detailne analyzovať predmetné rozhodnutia,⁴⁰ ale len v skratke zhrnieme, kedy je členský štát zodpovedný pred ESLP v prípade vykonávania práva EÚ.

Už v roku 1987 ESLP konštatoval, že „zodpovednosť štátu podľa Dohovoru nie je ovplyvnená prenosom kompetencií na Európske spoločenstvá.“⁴¹ Po prvýkrát, v roku 1999, v prípade *Matthews* proti

³⁹ FRA Príručka: Uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie v práve a pri tvorbe politik na vnútroštátnej úrovni Usmernenie, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020, s. 33.

⁴⁰ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. februára 1999, *Matthews proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 24833/94, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. júna 2005, *Bosphorus v. Ireland* [GC], sťažnosť č. 45036/98, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. mája 2016, *Avotiņš v. Latvia* [GC], sťažnosť č. 17502/07, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 6. decembra 2012 *Michaud v. France*, sťažnosť č. 12323/11, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 17. apríla 2018, *Pirozzi v. Belgium*, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 7. júna 2018, *O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd v. Ireland*, sťažnosť č. 44460/16.

⁴¹ European Court of Human Rights, *Key Theme - ECHR/EU Leading judgments on EU Law*, Council of Europe [online], Dostupné na: <https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/echr-leading-judgments-on-eu-law>

Spojenému kráľovstvu,⁴² deklaroval porušenie Dohovoru, aj keď členský štát v danej oblasti preniesol svoje právomoci na EÚ. ESLP dospel k záveru, že členský štát je zodpovedný za rešpektovanie práv zaručených Dohovorom, keďže neexistuje rozdiel medzi vnútroštátnym a európskym právom, pokiaľ ide o jeho účinky na jeho obyvateľstvo.⁴³ Všeobecnú zodpovednosť členských štátov upresnil a do určitej miery zmiernil rozsudok v prípade *Bosphorus*⁴⁴. V tomto rozhodnutí ESLP posudzoval, či zásah do práva garantovaného Dohovorom členským štátom Únie, v prípade, že tomuto plynula povinnosť z nariadenia prijatým EÚ, je porušením Dohovoru alebo nie. ESLP tu konštatoval, že v dôsledku toho, že členskému štátu neostal žiadny priestor na voľnú úvahu v otázke vykonania zásahu, nakoľko nariadenie je právnym nástrojom, ktorý je priamo aplikovateľný v členských štátoch, je takýto zásah ospravedlniteľný. Je tomu tak ale len pokiaľ EÚ chráni základné práva minimálne ekvivalentným spôsobom, ktorý poskytuje Dohovor. Týmto vznikla tzv. „*Bosphorus domnienka*“, v zmysle ktorej, ak sa predpokladá, že organizácia poskytuje takúto ekvivalentnú ochranu, bude sa tiež predpokladať, že štát neporušuje Dohovor, ak len implementuje právne záväzky a nie je mu na túto implementáciu ponechaná žiadna voľná úvaha.⁴⁵ Táto domnienka však môže byť vyvrátená, ak sa v konkrétnom prípade zistí, že ochrana práv podľa Dohovoru bola zjavne nedostatočná.⁴⁶ ESLP, pri posudzovaní splnenia tejto podmienky Úniou, dospel k záveru, že právne záruky ňou poskytované sú ekvivalentné zárukám ochrany základných práv poskytovaných Dohovorom, pokiaľ sa tento mechanizmus plne využíva, pričom vychádzal najmä z požiadavky zosúladenia s pravidlami stanovenými v článku 52 ods. 3 Charty a značnú dôležitosť na tomto mieste pripisuje Súdному dvoru EÚ.⁴⁷

⁴² Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. februára 1999, *Matthews proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 24833/94.

⁴³ PEERS, S. et al., 2021, *The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary*. 2nd ed., Great Britain: Hart Publishing., s. 1877.

⁴⁴ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. júna 2005, *Bosphorus v. Ireland* [GC], sťažnosť č. 45036/98.

⁴⁵ JANKANIČ, D. Vplyv rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdu EZVO na judikatúru Európskeho súdneho dvora. Brno, 2011, Diplomová práca. Právnická fakulta Masarykovej univerzity v Brne, s. 41.

⁴⁶ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. júna 2005, *Bosphorus v. Ireland* [GC], sťažnosť č. 45036/98, § 156.

⁴⁷ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. júna 2005, *Bosphorus v. Ireland* [GC], sťažnosť č. 45036/98, §§ 159-165; Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. mája 2016, *Avotiņš v. Latvia* [GC], sťažnosť č. 17502/07, § 102-104.

Neskôr, v prípade *Michaud*,⁴⁸ upresnil aplikáciu uvedenej podmienky tak, že sa neaplikuje, ak štát implementuje smernicu Únie, ktorá mu ponecháva dostatok priestoru na manévrovanie, teda štát môže ovplyvniť to, či dôjde k zásahu do základného práva zakotveného v Dohovore alebo nie. Naopak, ak ide zase o implementáciu rámcového rozhodnutia, ESĽP konštatoval, že pokiaľ sa jedná o európsky zatýkací rozkaz, založený na základe mechanizmu vzájomného uznávania, ktorý je samotný podložený princípom vzájomnej dôvery, nie je možné tvrdiť, že vykonávajúci súdny orgán má autonómnu voľnosť rozhodovania o tom, či vykoná alebo nevykoná toto rozhodnutie. Pripomína ale, aby sa princíp vzájomného uznávania neuplatňoval automaticky a mechanicky na úkor základných práv, teda tak, aby nedochádzalo k zjavným nedostatkom v ochrane práv chránených Dohovorom.⁴⁹ Členským štátom EÚ v tomto kontexte vyplýva povinnosť podľa Dohovoru čítať a uplatňovať pravidlá stanovené právom Únie v súlade s Dohovorom.⁵⁰ V neposlednom rade, ESĽP riešil aj prípad implementácie rozsudku Súdneho dvora EÚ v konaní o porušení povinnosti transponovať smernicu do národného právneho poriadku. V tomto kontexte uviedol, že povinnosť týkajúca sa dodržiavania rozsudku sa zameriava skôr na dosiahnutie požadovaného cieľa, než na prostriedky jeho dosiahnutia a národné orgány pritom majú určitý priestor na rokovanie s Komisiou o tom, aké kroky podniknúť. Preto v takejto situácii neplatí Bosphorus domnienka. Súd však ponecháva otvorenú otázku, či rozsudok Súdneho dvora EÚ v kontexte konania o porušení povinnosti môže za iných okolností byť považovaný za taký, ktorý nezanecháva členskému štátu žiadny priestor na manévrovanie.⁵¹

Na základe uvedeného možno konštatovať, že členské štáty môžu nie byť zodpovednosť pred ESĽP za vykonávanie takmer akéhokoľvek aktu práva Únie. Dôvodom je skutočnosť, že sa podieľali na jeho prijatí v rámci legislatívneho procesu Únie a sú vnímané ako pôvodní normotvorcovia týchto aktov. Z toho následne vyplýva aj ich zodpovednosť za prípadné nedostatky obsiahnuté v týchto právnych predpisoch.⁵²

⁴⁸ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 6. decembra 2012 *Michaud v France*, sťažnosť č. 12323/11.

⁴⁹ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 17. apríla 2018, *Pirozzi v. Belgium*, sťažnosť č. 21055/11, §§ 58-63.

⁵⁰ *Ibid.*, § 64.

⁵¹ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 7. júna 2018, *O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd v. Ireland*, sťažnosť č. 44460/16, § 112.

⁵² KUHNERT, K., 2006, Bosphorus – Double standards in European human rights protection?. In *Utrecht Law Review*, 2(2), s. 188.

Ak členské štáty EÚ môžu byť zodpovedné pred ESLP za porušenie práv podľa Dohovoru, aj v prípade, ak tieto štáty vykonávajú právo Únie, EÚ môže uplatniť obdobný mechanizmus v prípadoch nerešpektovania rozhodovacej praxe ESLP, ktorá je obsiahnutá v korešpondujúcich právach garantovaných Chartou, členským štátom. Tento mechanizmus by bol v súlade s právom Únie, pretože Charta a jej práva sú neoddeliteľnou súčasťou právneho rámca Únie a obsahujú aj judikatúru ESLP. Komisia, ktorá dozerá na správne uplatňovanie práva EÚ, môže teda zasiahnuť v prípade, ak členský štát nedodržiava tieto práva a iniciovať konanie o porušení povinnosti. Týmto spôsobom by Únia neprekročila svoje právomoci a nezasahovala by do kompetencií ESLP, pretože Súdny dvor EÚ by posudzoval porušenie práv zakotvených v Charte, ktorých dodržiavanie zaväzuje všetky členské štáty, a nie porušenie práv zaručených Dohovorom, čo spadá do výhradnej právomoci ESLP.

Avšak, aplikácia tohto postupu by nebola bez komplikácií. Problém pri uplatňovaní tohto postupu by mohol vzniknúť predovšetkým v súvislosti s aplikovateľnosťou Charty podľa článku 51, keďže záväznosť jej ustanovení pre členské štáty je podmienená tým, že daný prípad spadá do oblasti pôsobnosti práva Únie. Zároveň by k prekážkam plnej realizácie tohto postupu mohli viesť aj samotné rámce a limity právomocí EÚ, keďže samotný Dohovor, ako nástroj ochrany základných ľudských práv nepodlieha obdobným obmedzeniam. Tieto limity budú podrobnejšie analyzované v nasledujúcej kapitole.

2 Posilnenie ochrany sexuálnych menších prostredníctvom právneho poriadku EÚ

Ako už bolo uvedené, k diskriminácii sexuálnych menších dochádza predovšetkým v oblasti rodinného a súkromného života.⁵³ Ide však o oblasť, v ktorej Európska únia podľa zakladajúcich zmlúv nemá

⁵³ PEERS, S., HERVEY, T., KENNER, J., WARD, A., 2021, *The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary*. 2nd ed. Great Britain: Hart Publishing, s. 617; MELEHI, N., 2014. "The Right to Family Life Free from Discrimination on the Basis of Sexual Orientation: The European and InterAmerican Perspectives." In *American University International Law Review*, 29 (4), s.953.

výlučnú právomoc⁵⁴. Z toho dôvodu nemôže prijímať právne predpisy, ktoré by komplexne zabezpečili primeranú úroveň ochrany týchto osôb.

Preto, v tejto oblasti, navrhujeme využiť právo na rodinný život v článku 7 Charty korešpondujúce s právom na rodinný život v článku 8 Dohovoru alebo všeobecné zásady práva Únie, nakoľko obe v dôsledku článku 52 ods. 3 Charty a článku 6 ods. 3 ZEÚ majú rovnaký rozsah ako tieto práva v systéme Rady Európy a vyžadujú ich dodržiavanie v rovnakom rozsahu. Porušenie judikatúry EŠLP ohľadom práva na rodinu tým pádom implikuje porušenie práva na rodinu v Charte, ako aj porušenie všeobecných zásad, keďže aj toto základné právo je ich neoddeliteľnou súčasťou. Toto právo musí byť tak zabezpečované v súlade s jeho výkladom poskytovaným EŠLP.

Napriek tomu, že rozhodovacia činnosť EŠLP nie je imúnna voči nedostatkom a často sa stáva predmetom kritického hodnotenia v rámci odbornej verejnosti⁵⁵, primárnym cieľom tohto článku nie je hodnotiť ani determinovať rozsah práv priznaných sexuálnym menšinám. Skôr sa zameriava na systematickú analýzu možností, ktorými je možné posilniť vymáhateľnosť práv už garantovaných, s dôrazom na efektívnu implementáciu existujúcej právnej ochrany a jej praktickú účinnosť.

Takýto postup predstavuje jednu z možných ciest k posilneniu ochrany základných práv osôb patriacich k sexuálnym menšinám. Prostredníctvom tohto mechanizmu by Únia získala nástroj na vyvodenie zodpovednosti voči členským štátom, ktoré by nezabezpečili primeranú ochranu práv tejto menšiny v rámci svojich právnych poriadkoch. Tento mechanizmus by poskytol EÚ efektívny nástroj na vyvodenie právnej a politickej zodpovednosti voči členským štátom, ktoré by zanedbali svoju povinnosť zabezpečiť primeranú ochranu práv príslušníkov tejto

⁵⁴ DE GROOT, D., 2022, The Rights of LGBTI People in the European Union. [online]. European Parliamentary Research Service, European Union, s. 1, Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729426/EPRS_BRI\(2022\)72942_6_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729426/EPRS_BRI(2022)72942_6_EN.pdf)

⁵⁵ Napríklad v kontexte práv transsexuálnych osôb, kedy EŠLP naďalej umožňuje, aby jednotlivé štáty Rady Európy kládli na proces tranzície trans ľudí povinné požiadavky, ktoré nie sú zlučiteľné s právom na sebaurčenie, aj keď sám toto právo považuje za súčasť čl. 8 EŠLP. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, *Hämäläinen proti Fínsku* z 16. júla 2014, sťažnosť č. 37359/09. Pre analýzu rozhodnutí EŠLP v tomto kontexte pozri napríklad: MIKULOVÁ, E., (Ne)receptia princípu sebaurčenia v rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva. In *COMENIUS Časopis*, 2/2023, s. 37-57 Dostupné na: <https://comeniuscasopis.flaw.uniba.sk/index.php/ComenIUS/article/view/763/574>.; HORVAT, M., Zmena mena, priezviska a pohlavia. Analýza judikatúry EŠLP a slovenskej právnej úpravy. In *COMENIUS Časopis*, 2/2021, s. 120-136. Dostupné na internete: <https://comeniuscasopis.flaw.uniba.sk/index.php/ComenIUS/issue/view/69/66> [cit.2025-11-15].

menšiny v súlade s judikatúrou ESLP. Sankcie by mohli byť uplatnené prostredníctvom Súdneho dvora EÚ, na základe podnetu Komisie alebo iného členského štátu, čím by sa zabezpečilo zosúladenie vnútroštátnej legislatívy členských štátov s požiadavkami vyplývajúcimi zo štrasburskej judikatúry. Takýto systém by prispel k harmonizácii štandardov ochrany základných práv v rámci celej Únie a eliminoval by významné rozdiely v prístupe k ochrane práv sexuálnych menšín medzi jednotlivými členskými štátmi. V konečnom dôsledku by využitie takéhoto sankčného mechanizmu mohlo posilniť dôveru občanov v právne systémy členských štátov a v samotné hodnoty EÚ, pričom by zároveň signalizovalo jasný záväzok Únie zabezpečiť rovnaké práva a ochranu pre všetkých svojich občanov bez ohľadu na ich sexuálnu orientáciu.

V prípade, že by sme teda vykladali článok 52 ods. 3 Charty v súlade s nami navrhovaným prístupom, umožnilo by to tiež jednotlivcom nárokovať si od členských štátov náhradu škody. Tento záver vychádza z predpokladu, že nedodržanie judikatúry ESLP týkajúcej sa korešpondujúcich práv v Charte by bolo považované za porušenie samotnej Charty, čím by členský štát porušoval právo EÚ. Následkom takéhoto porušenia by mohla vzniknúť právna zodpovednosť členského štátu za porušenie práva EÚ. Pokiaľ by boli naplnené všetky podmienky⁵⁶ vyplývajúce z existujúcej judikatúry,⁵⁷ týkajúcej sa vzniku nároku na náhradu škody voči členskému štátu, občania Únie, vrátane sexuálnych menšín, by mali k dispozícii ďalší právny prostriedok na ochranu svojich práv. Títo jednotlivci by tak mohli požadovať náhradu škody za nedodržiavanie práv ustanovených Chartou v súlade s ich rozsahom, ako je interpretovaný štrasburským súdom. Možnosť vymáhania náhrady škody by potencióálne pôsobila na členské štáty odstrašujúco a mohlo by dôjsť k zmenšeniu miery porušovania práv sexuálnych menšín v právnom rámci členských štátov.

Tento postúp by zároveň nepredstavoval prekročenie právomocí Únie, keďže sa zameriava na ochranu základných práv, realizáciu základných hodnôt spoločných pre členské štáty a EÚ, tak ako sú zakotvené v článku 2 ZEÚ. Tento záver je podporovaný aj argumentom, že členské štáty sa dobrovoľne zaviazali dodržiavať práva stanovené

⁵⁶ Podmienky vzniku zodpovednosti štátu za porušenie práva EÚ: (i) protiprávnosť konania/opomenutia (ii) spočívajúce v porušení normy EÚ, ktorá priznáva práva pre fyzické alebo právnické osoby alebo zakladá povinnosť pre členský štát (iii) porušenie je dostatočne závažné (iv) priama príčinná súvislosť (kauzálny nexus) (v) škoda naozaj vznikla.

⁵⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 1991, *Francovich a i.*, spojené veci C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428; Rozsudok Súdneho dvora z 5. marca 1996, *Brasserie du Pêcheur a Factortame*, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79.

v Charte, prijať prednosť práva EÚ a zahrnúť článok 52 ods. 3 Charty do jej obsahu. Zo znenia uvedeného ustanovenia možno vyvodiť, že cieľom členských štátov pri prijímaní Charty bolo zabezpečiť čo najvyššiu úroveň ochrany základných práv občanov Únie rovnako pre všetkých, a to aj pre menšiny. Tento prístup by sa teda v podstate zameriaval výlučne na sankcionovanie členských štátov za nedodržiavanie obsahu práv zakotvených v Charte. Rovnako by nešlo o zasahovanie do právomocí ESĽP, pretože Súdny dvor EÚ by v týchto prípadoch postupoval podľa práva Únie a sankcionoval členské štáty na základe porušenia práv ustanovených Chartou, ako súčasti primárneho práva EÚ, ktoré má prednosť pred vnútroštátnymi normami.

2.1 Inštitucionálne a právne limity sankčného mechanizmu v kontexte ochrany práv sexuálnych menšín

Využitie nami navrhovaného postupu by neostalo bez komplikácií. Jednou z potencionálnych prekážok našej teórie a navrhovaného mechanizmu by mohla byť aplikácia článku 51 Charty, ktorý vymedzuje rozsah pôsobnosti jej ustanovení. Navrhovaný mechanizmus by mohol byť aplikovateľný len v prípadoch, keď by konkrétna situácia spadala do rámca práva Únie, čo by následne umožnilo aktiváciu práv definovaných Chartou. Členský štát je povinný svojim konaním alebo nekonaním vyvolať ďalší aspekt práva Únie, ktorý by umožnil požadovať dodržiavanie judikatúry ESĽP. Táto podmienka by však mohla v niektorých prípadoch obmedziť účinnosť ochrany práv sexuálnych menšín. Významným problémom by bolo najmä začlenenie rámca registrovaných partnerstiev v členských štátoch, ktoré tieto zväzky neumožňujú uzavrieť⁵⁸, pretože v práve EÚ neexistuje žiadna norma, ktorá by bola v tomto prípade porušovaná, čím by sa bránilo požadovaniu zabezpečenia tohto práva pre sexuálne menšiny. V tomto kontexte by bolo možné odvolať sa len na ustanovenia o rovnosti a nediskriminácii zakotvené v zakladajúcich zmluvách EÚ, ktoré obsahujú všeobecný zákaz diskriminácie, ako aj na hodnoty uvedené v článku 2 ZEÚ či všeobecné zásady práva Únie, pretože pokiaľ štát umožňuje uzavretie zväzku párom rôzneho pohlavia, ale odmieta uznanie akéhokoľvek typu zväzku pre páry rovnakého pohlavia, dopúšťa sa diskriminácie tejto menšiny, čo potvrdil aj ESĽP. Podobne by bolo možné uplatniť tento

⁵⁸ Podľa rozhodnutia ESĽP vo veci *Fedotova*, štáty sú povinné zakotviť vo svojich právnych poriadkoch možnosť formálneho uzavretia zväzku aj pre páry rovnakého pohlavia.

prístup aj v situáciách diskriminácie na základe sexuálnej orientácie či rodu v iných oblastiach než oblasť zamestnania a povolania.

Problematickým aspektom, ako upozorňuje Callewaert, je aj samotná aplikácia článku 52 ods. 3 Charty, ktorá sa v praxi javí ako voľiteľná a podmienená konkrétnou oblasťou, potrebou či mierou užitočnosti. Z prístupu Súdneho dvora sa môže zdať, že judikatúra ESLP slúži skôr ako zdroj inšpirácie než ako záväzná garancia minimálneho štandardu ochrany základných práv. Tento prístup by mohlo odstrániť formálne pristúpenie Európskej únie k Dohovoru,⁵⁹ ktorým by sa Dohovor stal formálne súčasťou právneho poriadku EÚ a zároveň by tým bola oslabená presvedčivosť argumentácie Súdneho dvora prezentovanej v už spomenutých veciach *Åkerberg Fransson* a *Kamberaj*. Navyše, možno dôvodne predpokladať, že po pristúpení by orgány Únie venovali zvýšenú pozornosť zabezpečeniu súladu svojich aktov a postupov s Dohovorom, predovšetkým s cieľom predchádzať prípadným konaniam proti opatreniam EÚ pred Európskym súdom pre ľudské práva.⁶⁰ V rámci tohto článku sa však týmto otázkam ďalej nevenujeme a vychádzame z predpokladu, že uvedené ustanovenie je uplatňované spôsobom, ktorý zodpovedá jeho normatívnemu účelu.

Ďalej, nemožno opomenúť, že z článku 6 odsek 1 ZEÚ a článku 51 odsek 2 Charty je jasné, že Charta musí rešpektovať princíp prenesenia právomocí v zmysle článku 5 odsek 2 ZEÚ a tak žiadne ustanovenie Charty nemôže rozširovať právomoci Únie a zasahovať do oblastí, ktoré členské štáty na EÚ nepreniesli.

V tejto súvislosti, druhou prekážkou by sa mohli javiť samotné právomoci Únie a najmä národná identita členských štátov, ktoré sa v oblasti práv sexuálnych menšín často odvolávajú na svoju špecifickú kultúrnu a právnu tradíciu. Avšak v prípade predmetu tohto príspevku ide predovšetkým o preskúmanie možného zabezpečenia adekvátnej ochrany základných práv, princípu rovnosti a nediskriminácie špecifickej skupiny osôb, a nie o zásahy do otázok, ktoré by významne zasahovali do národnej identity členských štátov. Národná identita členských štátov, ako koncept práva EÚ, predstavuje delimitáciu právomocí

⁵⁹ Pre detailnú analýzu tohto aspektu pozri CALLEWAERT, J., 2025, L'adhésion de l'Union européenne à la Convention européenne des droits de l'homme : une réponse logique à l'optionalité de la Convention européenne des droits de l'homme en droit de l'Union européenne. In *Revue trimestrielle des droits de l'homme* Vol. 36, no.141, s. 9 – 29.

⁶⁰ DE WITTE, B. 2025, The role of the ECHR in the evolution of EU law. In *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Vol. 32(2), s. 119. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/1023263X251341678>

Únie⁶¹, pričom ide o oblasti, ktoré členské štáty považujú za súčasť svojho ústavného a politického systému, a do ktorých Únia nesmie zasahovať. Je síce pravda, že SDEÚ už uviedol, že napríklad otázky týkajúce sa manželstva patria k prvkom národnej identity členských štátov⁶², na druhej strane ESLP konštatoval, že aj na prvý pohľad jednoduché otázky týkajúce sa partnerstiev, ktoré sa bežne radia do oblasti rodinného práva, môžu, v prípade nesprávnej právnej úpravy, viesť k diskriminácii⁶³. Diskriminácia a rovnosť sú pritom jednými z hodnôt zakotvených v článku 2 ZEÚ⁶⁴, ktoré sa členské štáty zaviazali rešpektovať nielen pri ich vstupe do EÚ, ale počas celej doby ich členstva v Únii.⁶⁵ SDEÚ pritom upozornil, že národná identita môže byť relevantná len v prípade, ak je v súlade so základnými hodnotami Únie.⁶⁶ Dodnes ale nie je presne stanovené, kde spočívajú presné hranice použitia tohto argumentu. V nadväznosti na uvedené sa preto môže javiť, že niektoré členské štáty sa uchylujú k zneužívaniu konceptu národnej identity na ochranu vlastných aktuálnych politických záujmov alebo na ospravedlnenie porušovania základných ľudských práv, či základných princípov, ako je aj zásada rovnakého zaobchádzania. Hoci sa členské štáty v minulosti viackrát pokúsili pred Súdnyim dvorom odôvodniť takéto postupy odvolaním sa na národnú identitu, tieto argumenty neboli úspešné. Súdny dvor v predmetných veciach zdôraznil potrebu zohľadniť aj judikatúru ESLP a zároveň vylúčil možnosť využívať koncept

⁶¹ MANGIAMELI, S., 2013, The European Union and the Identity of Member States. In *L'Europe en Formation* 2013/3 N. 369, s. 152. Dostupné na: <https://shs.cairn.info/revue-l-europe-en-formation-2013-3-page-151?lang=en>

⁶² Rozsudok Súdneho dvora z 5. júna 2018, *Coman* a i., C-673/16, EU:C:2018:385, bod 37.

⁶³ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 7. novembra 2013, *Fedotova a iní proti Rusku*, sťažnosť č. 40792/10, 30538/14 a 43439/14.

⁶⁴ Článok 2 Zmluvy o Európskej únii: „Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.“

⁶⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 16. februára 2022, *Poľsko proti Parlamentu a Rade*, C-157/21, EU:C:2022:98, bod 144.

⁶⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 22. februára 2022, *RS*, C-430/21, :EU:C:2022:99, bod 43. Rozsudok Súdneho dvora z 16. februára 2022, *Maďarsko proti Európskemu parlamentu a Rade Európskej únie*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97 body 232-234. FARAGUNA, P. and DRINÓCZI, T.: *Constitutional Identity in and on EU Terms*, VerfBlog, 2022/2/21, [cit. 16.11.2025] Dostupné na: <https://verfassungsblog.de/constitutional-identity-in-and-on-eu-terms/>.

národnej identity ako legitímnu obranu postupov, ktoré by viedli k obmedzeniu práv osôb patriacich k sexuálnym menšinám.⁶⁷

Je potrebné zdôrazniť, že predmetom analýzy na tomto mieste nie je koncept ústavnej identity členských štátov, ktorý podľa viacerých autorov predstavuje odlišnú kategóriu od konceptu národnej identity.⁶⁸ S týmto rozlišovaním sa plne stotožňujeme a tak pristupujeme aj k našej analýze.

V tejto súvislosti sa vynára ďalšia otázka, či ochrana základných práv osôb, rovnosti a nediskriminácie aj v prípade sexuálnych menšín stále patrí do výlučnej právomoci členských štátov a môžu v týchto prípadoch využiť argument národnej identity a tak vylúčiť Úniu z tejto oblasti, alebo či naopak nespadá už pod právomoci Únie, v zmysle ktorých má zabezpečovať ochranu⁶⁹ pred diskrimináciou a chrániť základné hodnoty Únie medzi ktoré patrí aj hodnota nediskriminácie, rovnosti a ochrany základných práv všetkých osôb, vrátane menšín. Nezaviazali sa členské štáty, pri vstupe do EÚ, spoločne s Úniou k dodržiavaniu základných práv, podpore rovnosti a zabezpečovaniu nediskriminácie všetkých osôb? Nemali by v zmysle princípu lojálnej spolupráce zabezpečovať dôsledné plnenie záväzkov vyplývajúcich práva EÚ a naplňovanie cieľov Únie, tak ako sú uvedené v čl. 3 ZEÚ? Tieto úvahy a otázky platia tak ako pre možný argument národnej identity zo strany členských štátov, tak aj pre možnú prekážku právomocí Únie, v zmysle ktorých najmä rodinno-právna oblasť ostáva vo výlučnej právomoci členských štátov.

Tvrdenia, podľa ktorých oblasť rodinného práva nepatrí do právomocí Európskej únie a niektoré jej aspekty sú súčasťou národnej identity členských štátov, a preto zostávajú vo výlučnej právomoci týchto štátov, sú síce formálne správne. Domnievame sa však, že

⁶⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 5. júna 2018, *Coman* a i., C-673/16, EU:C:2018:385, body 47-50, Rozsudok Súdneho dvora z 14. decembra 2021, *Pancharevo*, C-490/21, EU:C:2021:1008, body 58-65, Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 2024 *EK proti Poľskej republike*, C-814/21, EU:C:2024:963, body 73, 76, 153, Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 2024, *EK proti Maďarskej republike*, C-808/21, EU:C:2024:962, body 117-119, 154, 158.

⁶⁸ Napríklad KIŠŠOVÁ, S. 2023. The EU Competence in Criminal Law and National Identity as an Op-out for the Member States of the European Union. *Slovak Yearbook of European Union Law*, vol. 3, s. 16. Dostupné na: <https://doi.org/10.54869/syeul.2023.3.810>, CLOOTS, E., 2016, National Identity, Constitutional Identity, and Sovereignty in the EU. In *Netherlands Journal of Legal Philosophy*, 2016 vol 45(2), str. 82-98. Dostupné na: doi:10.5553/NJLP/000049

⁶⁹ Článok 10 Zmluvy o fungovaní Európskej únie: „Pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politik a činností sa Únia zameriava na boj proti diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“

s prihladením na judikatúru ESĽP⁷⁰, odbornú diskusiu⁷¹ a už uvedené empirické zistenia, v určitých situáciách dochádza k zásahom do najdôležitejších základných ľudských práv, ako je aj ľudská dôstojnosť a k diskriminácii konkrétnej skupiny osôb. V takýchto prípadoch predstavujú tieto otázky spadať výlučne do rámca rodinného práva a nadobúdajú ústavnoprávny a medzinárodnoprávny rozmer, z ktorého členským štátom vyplýva povinnosť zabezpečiť rešpektovanie ľudských práv.

Keďže v predmetnom kontexte ide o situácie, ktoré významným spôsobom zasahujú do základných práv jednotlivcov a v ktorých dochádza k rozdielnemu zaobchádzaniu s menšinovou skupinou osôb, pričom obe tieto roviny predstavujú súčasť základných hodnôt Európskej únie a jej členských štátov, nemožno tieto prípady vnímať ako výhradne vnútroštátne. Únia navyše disponuje právomocou prijímať opatrenia na boj proti diskriminácii na základe článku 10 a 19 ZFEÚ. Opierajúc sa o tieto ustanovenia a hodnotový rámec Únie, ktorý má chrániť za každých okolností by preto bolo možné prijať opatrenia smerujúce k eliminácii diskriminačných situácií tohto typu.

Záver

Na prvý pohľad sa javí, že právomoci Európskej únie v predmetných oblastiach sú výrazne limitované, resp. úplne absentujú, v dôsledku čoho Únia nie je schopná zabezpečiť dostatočnú a efektívnu ochranu práv príslušníkov sexuálnych menšín. Navyše, rozsah pôsobnosti Charty zostáva obmedzený najmä na situácie spadajúce do rámca práva

⁷⁰ Napríklad Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 1. júna 2021 vo veci *Asociación ACCEPT a iní proti Rumunsku*, sťažnosť č. 19237/16, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. novembra 2018, *Alekseyev a iní proti Rusku*, sťažnosti č. 14988/09 a 50 iných, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. februára 2016 vo veci *Pajić proti Chorvátsku*, sťažnosť č. 68453/13, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 22. januára 2008 vo veci *E.B. proti Francúzsku*, sťažnosť č. 43546/02, Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 7. novembra 2013 vo veci *Fedotova a iní proti Rusku*, sťažnosť č. 40792/10, 30538/14 a 43439/14, Rozhodnutie ESĽP vo veci X a Y proti Rumunsku z 19. januára 2021, č. sťažnosti 2145/16 a 20607/16.

⁷¹ Pozri napríklad METEŇKANYČ., O., Princíp sebaurčenia ako model prístupu k trans ľuďom pri prepise rodu. In *Historia et theoria iuris*, 2022, roč. 14, č. 1, s. 92-126. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2022-I.pdf, ASHLEY, F., 2021, 'X' Why? Gender Markers and Non-binary Transgender People. In Jaramillo, I.C., Carlson, L. (eds) *Trans Rights and Wrongs. Ius Comparatum - Global Studies in Comparative Law*, vol 54. Springer, Cham., s. 33- 48. DOI: 10.1007/978-3-030-68494-5_2, AYOUB, P. and STOECKL, K. 2024, The Global Resistance to LGBTIQ Rights. In *Journal of Democracy*, Vol. 35 (1), s. 58-73, Dostupné na: <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2024.a915349>.

Únie, čo má za následok, že viacero aspektov každodenného života týchto osôb ostáva mimo jej pôsobnosti. Týmto spôsobom sú osoby patriace k sexuálnym menšinám vystavené zvýšenej miere zraniteľnosti, pričom zabezpečenie ich právnej ochrany závisí najmä od vnútroštátnych právnych rámcov členských štátov, ktoré k tejto otázke pristupujú značne diferencovane.

V predkladanom príspevku bola identifikovaná možnosť aplikácie článku 52 ods. 3 Charty ako nástroja na sankcionovanie tých členských štátov, ktoré si v dostatočnej miere neplnia povinnosť zosúladiť svoj právny poriadok s judikatúrou ESĽP. Táto judikatúra, ako bolo uvedené vyššie, predstavuje minimálny štandard ochrany práv osôb, ktorý je prostredníctvom uvedeného ustanovenia začlenený do rámca práva EÚ. Využitie tohto prístupu by prispelo k posilneniu ochrany práv sexuálnych menšín v členských štátoch, ktoré v súčasnosti realizujú represívnu či exkluzívnu politiku voči LGBTIQ+ komunitám.

Zároveň však ani tento mechanizmus nie je bezproblémový. V súčasnom štádiu je možné identifikovať viaceré právne aj praktické prekážky jeho efektívneho uplatnenia, ako národnú identitu členských štátov, či rozsah právomocí Únie, čo signalizuje, že ani tento návrh nemusí byť schopný v plnej miere garantovať implementáciu hodnôt, na ktorých je Európska únia založená, vrátane princípu rovnosti a nediskriminácie. Otvorenou zostáva otázka, či tieto prekážky predstavujú systémové obmedzenia, alebo ide o problémy, ktoré je možné prekonať.

Z uvedených dôvodov považujeme za nevyhnutné realizovať podrobnejšiu analýzu identifikovaných prekážok a zároveň preskúmať ďalšie alternatívne právne a inštitucionálne prístupy, ktoré by mohli prispieť k zaručeniu plnohodnotnej ochrany základných práv a slobôd sexuálnych menšín naprieč všetkými členskými štátmi.

Zoznam použitej literatúry

1. Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Príručka: Uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie v práve a pri tvorbe politik na vnútroštátnej úrovni*, Usmernenie, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020, ISBN 978-92-9474-881-2.
2. ASHLEY, F., 2021, 'X' Why? Gender Markers and Non-binary Transgender People. In Jaramillo, I.C., Carlson, L. (eds) *Trans Rights and Wrongs. Ius Comparatum - Global Studies in Comparative Law*, vol 54. Springer, Cham., s. 33- 48. DOI: 10.1007/978-3-030-68494-5_2.

3. AYOUB, P. and STOECKL, K. 2024, The Global Resistance to LGBTIQ Rights. In *Journal of Democracy*, Vol. 35 (1), s. 58-73, Dostupné na: <https://dx.doi.org/10.1353/jod.2024.a915349>
4. CALLEWAERT, J., 2025, L'adhésion de l'Union européenne à la Convention européenne des droits de l'homme : une réponse logique à l'optionnalité de la Convention européenne des droits de l'homme en droit de l'Union européenne. In *revue trimestrielle des droits de l'homme* Vol. 36, no.141. s.9-29, ISSN 0777-3579.
5. Charta základných práv Európskej únie.
6. CLOOTS, E., 2016, National Identity, Constitutional Identity, and Sovereignty in the EU. In *Netherlands Journal of Legal Philosophy*, 2016 vol 45(2), str. 82-98. Dostupné na: doi:10.5553/NJLP/.000049
7. DE GROOT, D., 2022, *The Rights of LGBTI People in the European Union*. [online]. European Parliamentary Research Service, European Union, Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729426/EPRS_BRI\(2022\)729426_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729426/EPRS_BRI(2022)729426_EN.pdf)
8. DE WITTE, B. 2025, The role of the ECHR in the evolution of EU law. In *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Vol. 32(2), s. 111 - 119. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/1023263X251341678>
9. Európsky dohovor o ľudských právach.
10. European Commission. 2023, *Special Eurobarometer 535 – Discrimination in the European Union*, European Union, ISBN: 978-92-68-05045-3
11. European Court of Human Rights, Key Theme - ECHR/EU *Leading judgments on EU Law*, Council of Europe [online], Dostupné na: <https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/echr-leading-judgments-on-eu-law>
12. European Union Agency for Fundamental Rights, 2024, *LGBTIQ EQUALITY AT A CROSSROADS — PROGRESS AND CHALLENGES, EU LGBTIQ SURVEY III*, Vienna, ISBN 978-92-9489-296-6.
13. Európsky parlament (2015), Uznesenie o situácii v oblasti základných práv v Európskej únii (2013 – 2014) 2014/2254(INI), Štrasburg, 8. septembra 2015.
14. FARAGUNA, P. and DRINÓCZI, T.: *Constitutional Identity in and on EU Terms*, *VerfBlog*, 2022/2/21, Dostupné na: <https://verfassungsblog.de/constitutional-identity-in-and-on-eu-terms/>
15. International Commission of Jurists, 2009, *Sexual Orientation, Gender Identity and International Human Rights Law*, Practitioners Guide No. 4, , Geneva, ISBN: 978-92- 9037-137.4.
16. JANKANIČ, D., 2011, Vplyv rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdu EZVO na judikatúru Európskeho súdneho

- dvora. Brno, Diplomová práca. Právnická fakulta Masarykovej univerzity v Brne.
17. KARAS, V. KRÁLIK, A., 2012, Právo Európskej únie. Praha : C. H. Beck, ISBN: 978-80-71-79287-1.
18. KIŠŠOVÁ, S., 2023. The EU Competence in Criminal Law and National Identity as an Op-out for the Member States of the European Union. *Slovak Yearbook of European Union Law*, vol. 3, s. 9-22. Dostupné na: <https://doi.org/10.54869/syeul.2023.3.810>
19. KLUKOVÁ, E., 2023, Prehľad o aplikácii Charty základných práv EÚ v Slovenskej republike. Aký je jej prínos v praxi?, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, ISBN: 978-80-99917-98-0.
20. KUHNERT, K., 2006, Bosphorus – Double standards in European human rights protection? *Utrecht Law Review*, 2(2), Dostupné na: DOI: 10.18352/urll.31
21. MANGIAMELI, S., 2013, The European Union and the Identity of Member States. In *L'Europe en Formation* 2013/3 N. 369, s. 151-168. ISSN 0014-2808.
22. LENAERTS, K., 2012, Exploring the Limits of the EU Charter of Fundamental Rights. In *European Constitutional Law Review*, 8: s. 375 - 403. Dostupné na: doi:10.1017/S1574019612000260
23. MARCIA, A., 2025, Trans* Rights Beyond Medicalisation? The CJEU in Case Deldits (C-247/23), *European Law Blog*, doi:10.21428/9885764c350f4fde
24. MELEHI, N., 2014. "The Right to Family Life Free from Discrimination on the Basis of Sexual Orientation: The European and InterAmerican Perspectives." In *American University International Law Review*, 29 (4).
25. METEŇKANYČ., O., Princíp sebaurčenia ako model prístupu k trans ľuďom pri prepise rodu. In *Historia et theoria iuris*, 2022, roč. 14, č. 1, s. 92-126. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/HTI_2022-I.pdf
26. MIKULOVÁ, E., 2023, (Ne)recepčia princípu sebaurčenia v rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, in COMENIUS časopis 2/2023, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, ISSN 2454-0846.
27. Návrhy Generálnej Advokátky prednesené 30. marca 2017, *Puškár*, C-73/16, EU:C:2017:253.
28. Návrhy Generálneho advokáta z 1. marca 2011, *Diouf*, C-69/10, EU:C:2011:102.
29. PASCUAL, M., TORRES PÉREZ, A., 2018, *The Right to Family Life in the European Union*. London: Routledge, ISBN 978-03-67-07552-1.

30. PEERS, S. et al., 2021, *The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary*. 2nd ed. Great Britain: Hart Publishing, ISBN: 978-18-49-46747-6.
31. PEŤKOVÁ, V., 2025, *Zásada rovnakého zaobchádzania a postavenie sexuálnych menšín v Európskej únii*, Diplomová práca, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Dostupné na: <https://opac.crzp.sk/?fn=detailBiblioForm&sid=D39A92077CB2E2E72043E1898013>
32. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 1. júna 2021 vo veci *Asociácia ACCEPT a iní proti Rumunsku*, sťažnosť č. 19237/16.
33. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. novembra 2018, Alekseyev a iní proti Rusku, sťažnosti č. 14988/09 a 50 iných.
34. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva, *Hämäläinen proti Fínsku* z 16. júla 2014, sťažnosť č. 37359/09.
35. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. februára 2016 vo veci *Pajić proti Chorvátsku*, sťažnosť č. 68453/13.
36. Rozhodnutie EŠLP vo veci X a Y proti Rumunsku z 19. januára 2021, č. sťažnosti 2145/16 a 20607/16.
37. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 22. januára 2008 vo veci *E.B. proti Francúzsku*, sťažnosť č. 43546/02.
38. Rozsudok Súdneho dvora z 22. februára 2022, RS, C-430/21, EU:C:2022:99.
39. Rozsudok Súdneho dvora z 16. februára 2022, *Poľsko proti Parlamentu a Rade*, C-157/21, EU:C:2022:98.
40. Rozsudok Súdneho dvora z 5. júna 2018, *Coman a i.*, C-673/16, EU:C:2018:385.
41. Rozsudok Súdneho dvora z 13. marca 2025, *Deldits*, C-247/23, EU:C:2025:172.
42. Rozsudok Súdneho dvora z 5. októbra 2010, *J. McB*, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582.
43. Rozsudok Súdneho dvora z 28. októbra 1975, *Rutili*, C-36/75, EU:C:1975:137.
44. Rozsudok Súdneho dvora z 22. októbra 2002, *Roquette Frères*, C-94/00, EU:C:2002:60.
45. Rozsudok Súdneho dvora z 15. októbra 2002, *Montedison v Commission*, spojené prípady C-238/99P, C-244/99P, C-245/99P, C-247/99P, C-250/99P to C-252/99P a C-254/99P, EU:C:2002:582.
46. Rozsudok Súdneho dvora z 14. decembra 2021, *Pancharevo*, C-490/21, EU:C:2021:1008.
47. Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 2024 EK *proti Poľskej republike*, C-814/21, EU:C:2024:963.

48. Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 2024, EK *proti Maďarskej republike*, C-808/21, EU:C:2024:962.
49. Rozsudok Súdneho dvora z 26. júna 1980, *National Panasonic*, C-136/79, EU:C:1980:169.
50. Rozsudok Súdneho dvora (Veľká komora) zo 16. júla 2015, *Lanigan*, C-237/15, EU:C:2015:474.
51. Rozsudok Súdneho dvora z 17. decembra 2015, *WebMindLicenses*, C-419/14, EU:C:2015:832.
52. Rozsudok Súdneho dvora z 21. decembra 2011 (Veľká komora), *N. S and M. E*, C411/10 and C-493/10, EU:C:2011:865.
53. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. januára 2011, *M.S.S. v. Belgium and Greece*, sťažnosť č. 30696/09.
54. Rozsudok Súdneho dvora z 29. júla 2024, *Alchaster*, C-202/24, EU:C:2024:649
55. Rozsudok Súdneho dvora z 4. októbra 2024, *Real Madrid Club de Fútbol*, C-633/22, EU:C:2024:843.
56. Rozsudok Súdneho dvora z 26. februára 2013, *Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105.
57. Rozsudok Súdneho dvora z 24. apríla 2012, *Kamberaj*, C- 571/10, EU:C:2012:233.
58. Rozsudok Súdneho dvora z 26. februára 2013, *Åklagaren*, C-617/10, EU:C:2013:105.
59. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. februára 1999 vo veci *Matthews proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 24833/94.
60. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 30. júna 2005, *Bosphorus v. Ireland* [GC], sťažnosť č. 45036/98.
61. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. mája 2016, *Avotiņš v. Latvia* [GC], sťažnosť č. 17502/07.
62. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 6. decembra 2012, *Michaud v France*, sťažnosť č. 12323/11.
63. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 17. apríla 2018, *Pirozzi v. Belgium*, sťažnosť č. 21055/11.
64. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 7. júna 2018, *O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd v. Ireland*, sťažnosť č. 44460/16.
65. Rozsudok Súdneho dvora z 19. novembra 1991, *Francovich a i.*, spojené veci C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428.
66. Rozsudok Súdneho dvora z 16. februára 2022, *Maďarsko proti Európskemu parlamentu a Rade Európskej únie*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97.
67. Rozsudok Súdneho dvora z 5. marca 1996, *Brasserie du Pêcheur a Factortame*, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79.

68. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 7. novembra 2013, *Fedotova a iní proti Rusku*, sťažnosť č. 40792/10, 30538/14 a 43439/14.
69. TOBLER, CH., 2014, Equality and Non-Discrimination under the ECHR and EU law: A Comparison Focusing on Discrimination against LGBTI persons. In *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, Vol. 74, s. 521-561, ISSN online: 2942-3562.
70. Uznesenie Súdneho dvora z 20. septembra 2024, Anacco, C-504/24, EU:C:2024:779.
71. Vysvetlivky k Charte základných práv EÚ, Ú. V. EÚ C 303, 13.12.2007, s.17-35.
72. Zmluva o Európskej únii.
73. Zmluva o fungovaní Európskej únie.